

ኢትዮጵያ ወይስ ኩሽ

ጌታቸው ኃይሌ

አንድ ሰዎን “የጀርመን ወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን በሪቨርሪን ደብዳቤ ተጽዕኖ የኢትዮጵያን ስም ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ሰርዛ በኩሽ ለውጣዋለች” የሚል ወሬ ተናፍሶ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ምእመናንን አበሳጭቶ ነበር ። ብዙ ተቃውሞም ተጽፏል ። ይኼ ተጨማሪ ማብራሪያ ነው ።

ከመጀመሪያው ለመነሣት ፥ መጽሐፍ ቅዱስ የመጀመሪያው ቅድመ ክርስቶስ ፥ ሁለተኛው ድኅረ ክርስቶስ የተጻፉ ባለ ሁለት ክፍል ነው ። የመጀመሪያው ክፍል ብሉይ ኪዳን ይባላል ። ይህንን ክፍል በቋንቋቸው በዕብራይስጥ ጽፈው የሰጡን አይሁድ ናቸው ። ሁለተኛው ክፍል ሐዲስ ኪዳን ይባላል ። የተጻፈው በጽርእ (በግሪክ ቋንቋ) ነው ። በግሪክ ጽፈው የሰጡን የክርስቶስ ደቀ መዛሙርት ናቸው ።

ብሉይ ኪዳን በመሠረቱ የአይሁድ መጽሐፍ ቅዱስ ነበር ። ግን የክርስትና ሃይማኖት በብሉይ ኪዳን ላይ ስለተመሠረተ ፈላጊዎቹ እጅግ ብዙ ሆኑ ። የአይሁድ ሃይማኖትም ምን እንደሆነ ለማወቅ ፈላጊው ስለበዛ ፥ የዕብራይስጡን ብሉይ ኪዳን የግብፁ ግሪካዊ ገዢ (በጥሊሞስ ፊላዴልፎስ (285-246 ቅድመ ክርስቶስ) ሰባ (ሁለት) ሊቃናት ሰብስቦ ወደዓለም አቀፉ ቋንቋ ወደግሪክኛ አስተረጎሙ ። (ሕፃኑን ኢየሱስን በቤተ መቅደስ ያቀፈው ሽማግሌው ስምምን ከሰባ ሊቃናት አንዱ ነበር የሚል ተአምር በእኛ ዘንድ ይነገራል ።) አሁን እንግዲህ ፥ ሐዲሱም ብሉይም በግሪክ ቋንቋ ሊነበብ ቻለ ። የግዕዙ መጽሐፍ ቅዱስ የተተረጎመው ከዚህ ከግሪኩ ቅጂ ነው ። አባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ ፥ “ኢትዮጵያ ብሉይ ኪዳንን የተተረጎመችው በቀጥታ ከዕብራይስጡ ነው” ይላሉ ። ማስረጃቸው አርኪ አይደለም ።

እነዚህ ሰባ (ሁለት) ሊቃናት ሲተረጎሙ ፥ ዕብራይስጡ ብሉይ ኪዳን ውስጥ የሀገርና የሕዝብ ስም ሲያጋጥማቸው አንዳንዱን ዕብራይስጡ ውስጥ እንዳለው ይወስዱታል ። አንዳንዱን ፥ ለምሳሌ እንደ “ኩሽ” እንደ “ፍልስጥኤም” ያሉ ስሞችን እንዳለ በመውሰድ ፈንታ ፥ የግሪክ ተመሳሳይ ስም ይሰጡታል ። (ፍልስጥኤምን “ኢሎፍሊ” ፥ ኩሽን “ኤይቲኦፕ” አሏቸው ።) የዕብራይስጡ “ኩሽ” የሚያመለክተው ጥቁርን ሕዝብ ነው ። ግሪኮች ደግሞ ጥቁሩን ሕዝብ የሚጠሩት “ኤይቲኦፕ” ብለው ስለሆነ ፥ “ኩሽ” የሚለውን ስም “ኤይቲኦፕ” ቢሉት አይገርምም ። ባጭሩ ፥ ግሪኩ “ኤይቲኦፕ” የሚላቸው ዕብራይስጡ “ኩሽ” የሚላቸውን ሕዝቦች ነው ። “ሰልቻ” እና “ቀንቀሎ” እንደማለት ነው ፤ ሁለቱ ቃላት በምን ይለያያሉ? እኛ ደግሞ ፥ ከላይ እንደተናገርኩት ፥ መጽሐፍ ቅዱሳችንን የተተረጎምነው ከግሪኩ ስለሆነ ፥ “ኤይቲኦፕ” የሚለውን “ኢትዮጵያ” አልነው ። ከዕብራይስጡ ተርጉሙ ከዚህ በፊት ሲሆን ኖሮ ምናልባት “ኩሽ” (ኩሳ) እንለው ነበር ። “አለቀ ደቀቀ ። ፓስቶሩ አለቃ ኪዳን ወልድ ክፍሌ የዛሬ ስድሳ ሁለት ዓመት ባሳተሙት በግዕዝ መዝገብ ቃላታቸው ውስጥ “ኢትዮጵያ” የሚለውን ስም እንዴት እንደተቸት ቢያይ ኢትዮጵያና ኩሽ ትርጉማቸው አንድ ሆኖ የሚያመለክቱት ኢትዮጵያንና ሱዳንን መሆኑን እንደምናስተምር ይረዳ ነበር ።

ጥያቄው መሆን ያለበት “የግሪኩ መጽሐፍ ቅዱስ ‘ኢትዮጵያ’ ፥ የዕብራይስጡ ብሉይ ኪዳን ‘ኩሽ’ የሚሉት ስሞች የሚያመለክቱት እነማንን ነው?” የሚል ነበር ። መልሱ ቀላል ሆኖ ሳለ አስቸጋሪ እናደርገዋለን ። አንደኛ ፥ እነዚህ ስሞች የሚያመለክቱት ጥቁሩን ሕዝብ ነው ብለናል ። ሁለተኛ ፥ በዓለም ላይ ብዙ ጥቁር ሕዝቦች ቢኖሩም ፥ የመጽሐፍ ቅዱስ ደራሲያን የሚያውቋቸው ጥቁር ሕዝቦች በቅርባቸው ያሉትን ናባን (ሱዳኖችን) እና ኢትዮጵያውያንን ነው ። ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለ አንድ ጥቁር ሰው ከተነገረ ፥ ያ ሰው ወይ ኢትዮጵያዊ ወይም ናባዊ (ሱዳኖዊ) ነው ። ባጭሩ ፥ ለግሪክ ደራሲዎች “ኢትዮጵያ” የሚለው ስም የሱዳኖችና የኢትዮጵያውያን መጠሪያ ነበር ። ኢትዮጵያን ያላንዳች ማስረጃ ለኢትዮጵያ ብቻ ወይም ለሱዳን ብቻ መስጠት ስሕተት ነው ። በዚያው አስተሳሰብ ፥ ለዕብራይስጥ ደራሲዎች “ኩሽ” የሚለው ስም የሱዳኖችና የኢትዮጵያውያን መጠሪያ ነበር ። ኩሽን ያላንዳች ማስረጃ ለኢትዮጵያ ብቻ ወይም ለሱዳን ብቻ መስጠት ስሕተት ነው ።

“የጀርመን ወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን በሪቨርንድ በንቲ ቴሶ ኡጁሉ ተጽዕኖ የኢትዮጵያን ስም ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ሰርዛ በኩሽ ለውጣዎች የሚለው ወሬ ውሸት ነው ። ውሸቱ እንዲፈጠር ያደረገው መርጋዮናስ ሪቨርንድ በንቲ ቴሶ ኡጁሉን አነጋግሮ ያወጣው ጽሑፍ ነው ። መርጋ ጽሑፉን ሲጀምር “An Oromo pastor has taken up the mantle by translating or changing biblical words deemed erroneous” (አንድ የአሮሞ ፓስተር [በንቲ ቴሶ ኡጁሉ] የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላትን በመተርጎም ወይም ስሕተት የመሰሉትን በመለወጥ [የማርቲን ሉተርን] አጽፎ አነሣ) ይለዋል ። ነገሥት ለተከታያቸው አልጋ እንደሚያወርሱ ነቢያት ለተከታያቸው አጽፎ ያወርሳሉ--ኤልያስ አጽፎን ለኤልሳ እንዳወረሰው ። መርጋ ሪቨርንድ በንቲ እንዲህ ሲሸነግለው ሪቨርንዱም አላስተባበለም ። በመቀጠል ፥ “Among the most notable changes or corrections in the new bible is the term Ethiopia, which was changed to Cush. Rev. Benti Ujulu Tesso is one of the scholars behind some of the latest changes.” (እመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከዋናዎቹ ለውጦች ወይም እርማት መካከል ያስፈለገው ኢትዮጵያ የሚለው ቃል ነበር ፤ ወደ ኩሽ ተለውጧል ። ሪቨርንድ ኡጁሉ ቴሶ ከለውጡ በስተጀርባ ካሉት ምሁራን አንዱ ነው) ይላል ። በለውጡ ብንስማማም ባንስማማም ፥ አንድ ኢትዮጵያዊ ምሁር የጀርመንን ሊቃውንት አማካሪ ሲባል ማንም ኢትዮጵያዊ ሊኮራ ይገባዋል ። ግን የጀርመን ሊቃውንት ብሉዩን ከዕብራይስጥ ፥ ሐዲሱን ከጽርዕ (ከግሪክ) ወደጀርመን ቋንቋ ሲተረጎሙ እንደ በንቲ ያለ አንድ ሰሞናኛ ካህን አማካሪቸው ማለት የሚያስቅ ነው ። ምክንያቱም ፥ ከመርጋ ጽሑፍ እንዳገኘነው ፥ በንቲ የአንድ የወንጌላዊት ቤተ ክርስቲያን ምእመናንን በክህነት እያገለገለ ገና የዶክትሬቱን ድርሰት ይጽፍ የነበረ ሰው ነው ። ለመመረቂያ የሚጽፈውም በመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት ላይ ሳይሆን ፥ ግሪክኛና ዕብራይስጥ ማወቅ በማያስፈልገው “ሰማይ አምላክ ነው” በሚለው በአሮሞ ቅድመ ክርስትና ሃይማኖት ላይ ነበር ። (“Oromo Indigenous Religion and Oromo Christianity: Contradiction and Compatible.”)

ጀርመኖች ማርቲን ሉተር መጽሐፍ ቅዱሱን ወደጀርመንኛ እስኪተረጎሙላቸው ድረስ የሚጠቀሙት በላቲን ቅጂ ነበር ። የተረጎመውም ሐዲሱን ከግሪክኛ ብሉዩን ከዕብራይስጥ ነበር ። በንቲ ስለጀርመንኛ መጽሐፍ ቅዱስ ብዙም ስለማያውቅ ማርቲን ሉተር የተረጎመው ከላቲን ነው ይላል ። የጀርመን ቤተ

ክርስቲያን አሁን ደግሞ መጽሐፍ ቅዱሷን እንደገና ለ2017 ዓ. እ. እንዲደርስ አድርጋ ተርጉማለች ። የትርጉማው ግብረ ጎይል ሊቀመንበር ፣ ፕሮፌሰር ዶክተር ክሪስቶፍ ኬለር (Professor Dr. Christoph Kähler, Bishop Emeritus) በጽሑፍ እንደገለጠው ፣ ጀርመኖቹ መጽሐፍ ቅዱሳቸውን ትርጉማ ሲከፈሉ ፣ ሪቮሪንድ በንቲ እንኳን የማርቲን ሉተርን አጽፍ ተገናኝተው በትርጉማ ሊሳተፍ ቀርቶ ፣ አጠገባቸውም እንኳን አልነበረም ።

ሁለተኛውና ዋናው ውሸት “ኢትዮጵያ” የሚለውን ስም ፓስቶር በንቲ በ “ኩሽ” አስለወጣቸው ማለቱ ነው ። የጀርመን መጽሐፍ ቅዱስ ዱሮውንም “ኢትዮጵያ” የሚል ስም አልነበረበትም ። ያልነበረ አይለወጥም ። የነበረውና አሁን ወደ “ኩሽ” የተቀየረው Mohrenland/Mohren ነው ። ታዲያ ሌሎቻችንስ ብንሆን የቀድሞው Mohrenland/Mohren ሳያስቆጣን ወደ Cush/Cushite ቢለወጥ ምኑ ነው የሚስቆጣን? Mohrenland/Mohren እንዳለ ቢቆይ እንመርጥ ነበር ማለት ነው? እንዲያውስ እኛ እጀርመን መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እስከዛሬ ሳንገባ ዛሬ ምን አስገባን? ጀርመኖቹ Cush/Cushite ን የመረጡት Mohrenland/Mohren ስድብ ስለሆነ የጥንቱን ስም ብንይዝ ይሻላል ብለው ነው ። ወይስ ምን ምክንያት ሰጥተን Mohrenland/Mohrenን ወደ Cush/Cushite መለወጣችሁን ትታችሁ ወደ ኢትዮጵያ ለውጡ እንበላቸው ። መቄጣት ካስፈለገ ፣ Cush/ Cushite ያለውን የዕብራይስጡን ብሉይ ኪዳን ነው ።

“ፈረንጆች ስማችንን ለውጡብን ፤ የአንድን አገር ስም መለወጥ የሚችል የሀገራው ሕዝብ እንጂ ፈረንጅ አይደለም” የሚል ቁጣ ይሰማል ። የሀገር ስም መለወጥና ለአንድ ስም አዲስ ትርጉም ማምጣት የተለያየ ነገር ነው ። የሀገራችንን ስም ማንም አለመውጣትም ። ሁለት አንድ ነገር ቢሆኑ ኖሮ THE GIDEONS የሚባሉት ፕሮቴስታንቶች በእንግሊዝኛ መጽሐፍ ቅዱሳቸው ውስጥ ኢትዮጵያ የሚለውን ወደ Cush ከለወጡበት ጊዜ ጀምሮ ኩሽ እንባል ነበር ። ግን አልተባልንም ። አንድም ፈረንጅ “ድድረስ ለኩሽ መንግሥት ፕሬዚዴንት . . .” ብሎ ሲጽፍም አላየንም ። ቢልም ፖስተኛው አያደርስለትም ።

ሆኖም አንድ ጥያቄ ማንነት እንችላለን ፤ ዕብራይስጡ ብሉይ ኪዳን “የካም ልጆች ኩሽ ፣ ሚስራይም ፣ ፉጥ ፣ ክናዐን ናቸው” ይላል ። ይኸንን ዐረፍተ ነገር አዲሱን የጀርመን ትርጉም አዘጋጆች ምን ብለው ተረገሙት? ስሞቹን እንዳለ ገልብጠዎቸዋል ወይስ “ምስራይም” የሚለውን ስም Ägypten (Egypt ግብፅ) ብለውታል? “ምስራይም” የሚለውን ስም እንዳለ መገልበጣቸውን ትተው እንደ ግሪኩ Ägypten ብለውት ከሆነ (ባላየውም እንዳሉት አልጠራጠርም) ፣ ለምንድን ነው “ኩሽ” የሚለውን ስም እንደግሪኩ Äthiopien (Ethiopia ኢትዮጵያ) ያላሉት?

መርጋ “ሌላ ምን ለውጥ ተደርጓል?” ብሎ ሪቮሪንድ በንቲን ቢጠይቀው ፣ “ሌላውን አሁን ልነግርህ አልችልም” አለው ። እውነቱን ነው ፤ የማያውቀውን ፣ ያልዋለበትን እንዴት ሊነግረው ይችላል?

ሦስተኛ ፣ “ኢትዮጵያ የሚለው ስም ስድብ ነው” ይላል ፓስቶር ፣ ጋላ የሚለው ስም ስድብ ነው እንደተባለው ማለት ነው ። “ኢትዮጵያ” የሚለው ስም ስድብ ከሆነ ፣ “ኩሽ” የሚለው ስም እንዴት ስድብ አይሆንም? እንደእውነቱ ከሆነ ፣ “ኢትዮጵያ”ም ሆነ “ኩሽ” የኛ ስም ከሆነ ቅዱስ ስም ነው ። አንዳን ስሞች የሚሉትም ሌላ ነው ፤ ኩሽ የኖላ እርግጥን ስላረፈበት እርጉም ነው ይላሉ ። ስድብ ማለት ይህ ነው ። ኖላ

ሦስት ልጆች ነበሩት ፤ ሴም ፣ ካም ፣ ያፌት ። ጥፋተኛው ካም አራት ልጆች ወለደ ፤ ኩሽ (ኩሳ) ፣ ምስራይም (ግብፅ) ፣ ፉጥ ፣ ከነዓን ። ቢጎዳም ባይጎዳም ፣ የተረገመው ከነዓን ነው ። ሌሎቹ አልተረገሙም ።

አራተኛ ፣ “ኢትዮጵያ” የሚለው ስም ወደ ኩሽ ቢለወጥ ፣ “ኢትዮጵያ” የሚለው ስም ያገለገላቸውን “ኩሽ” የሚባሉትን አሮሞችን ሲዳሞችን ፣ . . . ያቅፋል ይላል ። ይኸ አስተሳሰብ “አባቶቻቸው ከጣና ባሕር የመጡ ወንድማማቾች ናቸው” ከሚለው ተረት ይሻላል ። ግን ሁሉም አለማወቅ ያመጣብን ስሕተት ነው ። አገር ቤት ሄደን አንዱን የአሮሞ ወይም የሲዳማ ገበሬ ፣ “ደስ ይበልህ ፤ ኢትዮጵያዊ መባልህ ቀርቶ ኩሳዊ ተብለሃል” ብንለው ፣ እብዶች ያደርገናል እንጂ በደስታ ጮቤ አይመታም ። ዕውቀቱ ካለው ፣ “ኩሽ” መባል የሚወድ ሕዝብ “ኢትዮጵያ” ቢባል አይጠላም?

የቋንቋ ተመራማሪዎች “ሴማዊ ፣ ኩሻዊ” የሚሏቸው ቋንቋዎች አሉ ። ይህ አስፋፈል የተመሠረተው በቋንቋዎቹ ላይ እንጂ ፣ በተናጋሪዎቹ ዘር ላይ አይደለም ። የሁለቱም ዘራቸው አንድ ነው ። በቋንቋ “ሴማዊ” እና ፣ “ኩሻዊ” ፣ በዘር “ኢትዮጵያ” እና “ኩሽ” የሚያመለክቱት ያንኑ አንዱን ሕዝብ ነው ። “ኩሽ የሚለው ስም በይበልጥ ያቀራርበናል” ማለት ኢትዮጵያን አንቀበልም ለሚሉ ወገኖች የተፈጠረ ፖለቲካዊ አስተዋፅኦ ነው--የሃይማኖት አስተማሪን ሳይቀር የተተናከሉ በሽታ ።

አምስተኛ ፣ የሀገሪቱ ስም እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ Abyssinia ነበር ፤ ወደ ኢትዮጵያ የተለወጠው አሁን በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዘመን ነው ይላል ። አለማወቅ ካልቀረ እንደዚህ ነው ። በየትኛው ዘመን ነው ኢትዮጵያ ራሷን በእንግሊዝኛ Abyssinia ትል የነበረው? የትኛው ንጉሥ ነው “እኔ እገሌ ንጉሠ ነገሥት ዘብሔረ Abyssinia” ያለ? ከ1307 እስከ 1336 ዓ.ም. በነገሠው በአፄ ዓምደ ጽዮን እንኳ ብንጀምር ፣ ራሱን የሚጠራው “ንጉሠ ጽዮን ፣ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ” እያለ ነበር ። የውጭ አገር ጸሐፊዎች አገራችንን Abyssinia ይሏት ነበረ ። በእኛ በኩል ግን አገራችን መንግሥት ከሆነችበት ጊዜ ጀምሮ ያለው ሰነድ የሚያመለክተው ኢትዮጵያ መባሏን ነው ። ሰነዶቹ ሜዳው ሁሉ ናቸው ። አነጋግሯቸው አታኩርፏቸው ።

ስድስተኛ ፣ ሐበሻ ማለት ድብልቅ ማለት ነው ይላል ። ከየትኛው መዝገበ ቃላት ነው እንዲህ ያለ ትርጉም የሚገኘው? ወይስ ዐዋቂ መስሎ የተራ ሰው አነጋገር ከሰው ፊት ማቅረቡ ነው? ሐበሻ የነገድ ስም ነበረ ። የነገድ ስም ስድብ ሊሆን አይችልም ። ሁለተኛም አንድ ሀገር በአንድ ነገድ ስም መጠራት በኢትዮጵያ አልተጀመረም ።

ለማጠቃለል ፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር ከመተዋወቃችን በፊት ጀምሮ ሀገራችንን የምንጠራው “ኢትዮጵያ” ብለን ነው ። በሌላ ስም ትጠራ ማለት ተንኮል ነው ። ስማችንንም ፣ መጽሐፍ ቅዱሳችንን አናስነካም ። ሆኖም ፣ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉማ አይቆምም ፤ ይቀጥላል ። ወደፊትም ብዙ ዛሬ ያልታወቁ የግሪክና የዕብራይስጥ ቃላት በምርምር ብዛት ይታወቃሉ ፤ አዲስ ትርጉማን ያስገድዳሉ ። ተቀባዩ ቋንቋም ያረጃል ፤ በዛሬው ሰዎች ቋንቋ የተተረጎመ መጽሐፍ ቅዱስ ለነገ ሰዎች እንግዳ ይሆንባቸዋል ። የመጽሐፍ ቅዱስ ማህበር የሚቋቋመው እነዚህ ምክንያቶች አዲስ ትርጉማ ሲያስገድዱ ተዘጋጅቶ ለመገኘት ነው ።